

PROJET NUŠL A PRÁVNÍ PROBLEMATIKA ŠEDÉ LITERATURY

IVETA FÜRSTOVÁ

Národní technická knihovna, oddělení Digitální Národní technické knihovny, Česká republika

Abstrakt v českém jazyce:

Příspěvek si klade za cíl poukázat na nejčastější právní otázky týkající se shromažďování, dlouhodobé archivace a zpřístupňování elektronických dokumentů šedé literatury v digitálním repozitáři Národní úložiště šedé literatury (NUŠL) v NTK z pohledu nikoliv právníka, ale řešitele projektového týmu bez příslušné právní kvalifikace. Příspěvek se pokusil shrnout otázky týkající se nejružnějších právních vztahů, které vznikají mezi jednotlivými subjekty v průběhu řešení projektu NUŠL, který je realizován díky podpoře Ministerstva kultury České republiky.

Klíčová slova v českém jazyce:

Národní úložiště šedé literatury, šedá literatura, digitální dokument, digitální repozitář, Národní technická knihovna, licenční smlouva, autor, autorský, zákon, vysoká škola, zákon o vysokých školách, vysokoškolské kvalifikační práce, licence Creative Commons, Akademie věd ČR, instituce, SIGLE, OpenSIGLE, EAGLE, právní otázky, preprint.

Příspěvek:

Stěžejním slovem tohoto příspěvku je výraz „šedý“ – tedy to, co nemusí být na první pohled patrné, ale přesto to zde je. Šedá je barva na pomezí bílé a černé, někdy je chápána jako symbol stáří a moudrosti. V souvislosti s šedou kůrou mozkovou je spojována s rozumem a přemýšlením. V ekonomice najdeme pojem „šedá ekonomika“, pod nímž se skrývá souhrn ekonomických vztahů, které se pohybují na hranici zákona. Některé titulky novin hovoří ve spojitosti s politikou o „šedé eminenci“, o nepříliš známém a nenápadném člověku v pozadí, který však má velký vliv a rozhoduje o podstatných záležitostech. „Šedou myší“ lze nazvat ostýchavého a nenápadného člověka. Šedá stojí v povědomí veřejnosti jako symbol všednosti a obyčejnosti, ale v pojmu „šedá literatura“ není třeba hledat cokoli nekalého, nevýrazného či méně důležitého.

Šedá literatura je pojem pro dokumenty, které nejsou formálně publikovány, a neprošly standardním vydavatelským procesem. Existuje několik definic, z nichž asi nejznámější je definice vniklá v Lucemburku v roce 1997 a

rozšířená v New Yorku v roce 2004.¹ Volně přeloženo: „Šedá literatura jsou informace produkované na všech úrovních vládních, akademických, obchodních a průmyslových institucí jak v elektronické tak v tištěné podobě, které neprošly standardním vydavatelským procesem či nejsou distribuovány do standardní prodejní sítě tj. vydávání institucemi, jejichž hlavní činností není vydavatelská činnost.“ Jsou to různé druhy zpráv (např. výzkumné, výroční, závěrečné z projektů), konferenční materiály (např. abstrakty, články, prezentace, postery), vysokoškolské kvalifikační práce (např. bakalářské, diplomové, disertační), firemní literatura (např. katalogy veletrhů a výstav, návody, analýzy, statistiky, firemní příručky a časopisy), studijní materiály (např. učební texty, distanční opory, záznamy z přednášek), formální i neformální komunikace (např. telefonické rozhovory, e-maily, blogy), sociální sítě (např. Twitter, Facebook), diskuse na wiki aj.

Národní technická knihovna (dále jen NTK) se problematikou šedé literatury zabývá již od poloviny 90. let minulého století. Podnětem k této činnosti byl zájem asociace European Association for Grey Literature Exploitation (dále jen EAGLE) sdružit instituce podchycující šedou literaturu z evropských zemí. EAGLE, kterou v roce 1980 založila vědecká informační centra EU, provozovala databázi System for Information on Grey Literature in Europe (dále jen SIGLE), jejímž prostřednictvím bibliograficky podchycovala produkci šedé literatury v Evropě a zpřístupňovala ji uživatelům. NTK se stala členem EAGLE v roce 1995, ale již v průběhu roku 1994 vytvořila Kooperační systém šedé literatury (dále jen KSSL), jehož prostřednictvím předávala bibliografické záznamy o šedé literatuře (zejména o disertačních pracích) od kooperujících českých vysokých škol.² V roce 2005 bylo rozhodnuto o ukončení činnosti EAGLE, protože se asociace organizačně ani ekonomicky nedokázala adaptovat na generaci internetových technologií a Googlu. Současně s tím NTK ukončila činnost českého systému KSSL.

Pokračovatelem SIGLE se v mezinárodním měřítku stala databáze OpenSIGLE, kterou provozuje francouzské centrum INIST³. Za Českou republiku začala NTK realizovat ideu vybudování národního centra pro šedou literaturu s možností napojení na mezinárodní databázi OpenSIGLE. V roce 2008 odstartoval projekt Národního úložiště šedé literatury (dále jen NUŠL) pod vedením NTK a ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou

¹ "Information produced on all levels of government, academics, business and industry in electronic and print formats not controlled by commercial publishing i.e. where publishing is not the primary activity of the producing body." (Luxembourg, 1997 - Expanded in New York, 2004, dostupné na WWW <<http://www.greynet.org/index.html>>)

² Česká republika do roku 2005 předala celkem 5 778 záznamů.

³ *Institute for Scientific and Technical Information of the French National Center for Scientific Research* <http://international.inist.fr/>; *OpenSIGLE* <http://opensigle.inist.fr>

v Praze (dále jen VŠE), jenž byl koncipován nejen pro vysokoškolské kvalifikační práce, ale i pro další typy šedé literatury, jejich shromažďování a zpřístupnění v elektronické podobě.

Projekt NUŠL se začal realizovat díky podpoře Ministerstva kultury České republiky v rámci programových projektů výzkumu a vývoje jako výzkumný záměr pod názvem Digitální knihovna šedé literatury – funkční model a pilotní realizace. Tento projekt je rozdělen do tří etap, které probíhají od roku 2008 do roku 2011. Posláním a cílem projektu NUŠL je vybudovat digitální repozitář sloužící k systematickému shromažďování, dlouhodobé archivaci a především zpřístupňování ověřené šedé literatury uživatelům z oblasti výzkumu a vývoje, státní správy a školství, ale i z komerčního sektoru a „open access“, na národní úrovni. Na podporu tohoto cíle vznikly první české webové stránky <http://nusl.techlib.cz/> plně se věnující šedé literatuře z tuzemska i ze světa, kde jsou průběžně aktualizovány informace o projektu NUŠL a zveřejňovány jeho výstupy, a každoročně pořádán Seminář ke zpřístupňování šedé literatury.⁴ Dále je tvořena síť partnerských organizací, funkční model a pilotní aplikace. Digitální repozitář NUŠL je vytvořen v systému CDS Invenio a centrální vyhledávací rozhraní v systému ESP FAST, které uživatel nalezne na www.nusl.cz. Centrální rozhraní NUŠL umožňuje vyhledávání nejen nad digitálním repozitářem NUŠL, ale též nad dalšími repozitáři vědeckých zdrojů obsahujících šedou literaturu v České republice (viz. obr. 1). Posláním projektu NUŠL je vytvořit centrální prostředí pro dokumenty šedé literatury, které dokáže sjednotit roztržité institucionální databáze a shromáždí jednotlivé dokumenty šedé literatury z nejrůznějších oblastí na národní úrovni.

⁴ 3. ročník Semináře ke zpřístupňování šedé literatury 2010 se bude konat 8. 12. 2010 v Ballingově sále v NTK. Více informací a sborníky ze seminářů na <http://nusl.techlib.cz/index.php/Semináře>

NTK
50°8'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Technical Library

NÁRODNÍ ÚLOŽIŠTĚ ŠEDÉ LITERATURY
CSJEN

NTK (9129) VSE (19062) AVCR (6057) Digitální repozitář (42)

Počet nalezených dokumentů: 34290

Skrýt časovou osu od 1970 do 2010 Použít

Období	Počet dokumentů
1970 - 1979	35
1980 - 1989	282
1990 - 1999	1624
2000 - 2009	27881
2010	28

Typ dokumentu

- Vysokoškolské práce
- Konferenční materiály
- Zprávy
- Firemní literatura
- Ostatní

Osoby

Gullová, Soňa (296)
Taušer, Josef (271)
Bouček, Petr (239)
Albrhám, Josef (227) zobrazit více...

Klíčová slova

financial analysis (373)
marketing (384)
finanční analýza (341)
czech republic (267) zobrazit více...

Jazyk

český (26755)
anglický (6005)
slovenský (1437)
francouzský (3)
polský (1)

Informace o projektu

Vaše náměty a připomínky posílejte na nusi@techlib.cz

POC - powered by FAST ESP

Toxicita a biodegradabilita odpadů a látek významných ve vodním prostředí : sborník referátů z 12. konference s mezinárodní účastí : Vodňany, 29.-31.8.2005 / redakce Blanka Vykusová NTK 20052006

Bezriziková výnosová míra ve výnosovém ocenění podniků
The Risk-free Rate of Return in The Income Valuation Approach. The work deals with the theoretical basis and the practical approach for determining the risk-free rate of return. The aim of the work is to form recommendations which should analysts follow in...
Plánička, Pavel;Mařík, Miloš;Jurečka, Jan VŠE 9.7.2010

Ocenění podniku společnosti STOCK Plzeň-Božkov
The valuation of the company Stock Plzeň-Božkov s.r.o.. The aim of the diploma thesis is to determine the value in use of the company Stock Plzeň-Božkov s.r.o. to 1.1.2009. The thesis consists of 5 parts -- financial analysis, strategic analysis,...
Stroelený, Petr;Mařík, Miloš;Goldscheldová, Jana VŠE 2.7.2010

Finanční analýza podniků zabývajících se maloobchodem s farmaceutickými přípravky
Financial analysis of enterprises engaged in retail trade in pharmaceutical products (pharmacies). This bachelor's thesis is focused on financial analysis of enterprises engaged in retail trade in pharmaceutical products -- pharmacies. Firstly I will examine theoretical part which will define...
Vykoukal, Jan;Marek, Petr;Brabec, Tomáš VŠE 1.7.2010

Riadenie likvidity bankového sektora v období krízy
The management of banking system liquidity during financial crisis. Cieľom tejto bakalárskej práce je analýza riadenia likvidity bankového sektora zo strany centrálnych bánk s dôrazom na

Efektívne metódy detekcie plagiatu v rozsáhlých dokumentových skladoch
Effective methods of plagiarism detection in large document repositories. The work focuses on issues of plagiarism detection in large document repositories. Taking into account real situation that needs to be addressed now in the university environment in the Czech...
Fíbel, Jiří;Jiroušek, Radim;Šnášel, Václav VŠE 15.7.2010

Diskonty a premie v oceňování podniku
Discounts and premiums in company valuation. This thesis addresses the topic to discounts on minority shareholder level for lack of control and marketability. Separate chapter give a comprehensive view of their application and also discusses the...
Slobolínky, Kyrýlo;Mařík, Miloš;Jurečka, Jan VŠE 9.7.2010

Finanční analýza podniků provozujících multikina
Financial analysis of companies operating multiplex cinemas. Financial analysis gives a comprehensive picture of company's financial situation. This thesis is focused on financial analysis of a specific company, which operates multiplex cinemas....
Hořáza, Radek;Marek, Petr;Duřková, Eva VŠE 1.7.2010

Transferové ceny v bankovníctví
Transfer prices in banking. Tato práce sa venuje spracovaniu možného prístupu k stanoveniu optimálnej transferovej ceny pre daňové účely za obvyklé transakcie uskutočňované v bankovej skupine. Prvá časť práce sa venuje...
Bučko, Michal;Marek, Petr;Brabec, Tomáš VŠE 1.7.2010

Finanční analýza podniků spravujících zoologické zahrady - srovnání ZOO Dvůr Králové nad Labem, a.s. s vybranými podniky
Financial analysis of zoological gardens - comparison of ZOO Dvůr Králové nad Labem, a.s. with selected companies

Uživatelské rozhraní NUŠL obr. 1

Při budování digitálního repozitáře NUŠL se rozrůstá partnerská síť institucí, jejíž vznik je podmíněn hned několika důvody. NUŠL se zaměřuje na odbornou šedou literaturu především z oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání, která vzniká například z činnosti Akademie věd ČR, výzkumných ústavů, vysokých škol, grantových agentur, institucí státní správy, knihoven, apod. Partnerem se nemůže stát jakýkoliv subjekt, protože cílem NUŠL je nabídnout svým uživatelům odborné dokumenty šedé literatury s originálním a hodnotným obsahem. NUŠL v žádném případě neslouží ke sběru neověřené šedé literatury ani k šíření politických myšlenek a diskusí ani jako blog či sociální síť. Důležitým aspektem, který dále přispívá k nutnosti vytvářet partnerskou síť, je dodržování platných českých právních norem, především práva autorského, práva ochrany osobních údajů a obecného smluvního práva. V digitálním repozitáři NUŠL lze volně zpřístupňovat metadata, ale pro zpřístupňování digitálních dokumentů šedé literatury je nezbytné uzavřít s producenty šedé literatury licenční smlouvu, kde budou jasně a přesně stanoveny možnosti dalšího užití dokumentů. Uzavření licenční smlouvy s vlastníky majetkových práv k dílu tak umožní zpřístupnit dokumenty veřejnosti.

V průběhu roku 2009 byla pro projekt NUŠL zpracována právní analýza s názvem Digitální zpracování tzv. šedé literatury pro Národní úložiště šedé

literatury, která je dostupná na webových stránkách projektu.⁵ Úkolem analýzy byl rozbor právních vztahů vznikajících mezi NTK, producenty šedé literatury a provozovateli databází. Zmíněné právní vztahy plynou z elektronického zpracovávání, uchovávání a zpřístupňování šedé literatury a vysokoškolských kvalifikačních prací (dále jen VŠKP) v NUŠL. Současně může analýza sloužit jak vysokým školám, tak studentům, jako soubor právních doporučení, jak řešit zveřejnění VŠKP. Pro potřeby projektu NUŠL zahrnuje analýza i šest typů doporučených formulací licenčních smluv,⁶ které jsou při spolupráci s partnery NUŠL používány podle typu a druhu instituce. V průběhu navazování spolupráce s producenty šedé literatury vyvstaly i další situace, pro něž bylo třeba vytvořit další formulace licenčních smluv, a to pro instituci, která nemá databázi šedé literatury, ani pro ni databázi nevede třetí osoba (např. většina ústavů AV ČR) nebo pro instituci, která si chce nainstalovat lokální repozitář NUŠL v systému CDS Invenio na svůj HW.⁷

Z výše uvedené právní analýzy vyplynulo, že je nutné zaměřit se na otázku, jaké právní režimy mohou mít dokumenty šedé literatury, tedy v jaké situaci a k jakému účelu vznikají. Student při plnění studijních povinností píše v závěru studia VŠKP, která je tzv. školním dílem. Zaměstnanec (např. vědec, pedagog, výzkumný tým, aj.) vytváří pro svého zaměstnavatele v rámci pracovního úkolu zaměstnanecké dílo. Pro potřeby konferencí nebo výuky vytváří odborníci dokumenty typu prezentace, článku, abstraktu nebo distanční opory. Tyto výstupy jsou chápány jako standardní individuální autorská díla.⁸ Při řešení projektu NUŠL uzavíráme spolupráci nejčastěji s institucemi, které vykonávají k příslušným dokumentům šedé literatury majetková autorská práva. Autor do těchto vztahů zpravidla není vůbec zapojen. Přímo s autory jsou uzavírány licenční smlouvy v případě

⁵ POLČÁK, Radim. Digitální zpracování tzv. šedé literatury pro Národní úložiště šedé literatury [online]. 2009a. [cit. 2010-09-02]. Dostupné z [www.<http://nusl.techlib.cz/index.php/Právní_expertiza>](http://nusl.techlib.cz/index.php/Právní_expertiza).

⁶ Varianta pro subjekt s databází šedé literatury; varianta pro subjekt s databází kvalifikačních prací; varianta pro subjekt, který vede databázi šedé literatury pro třetí osobu; varianta pro subjekt, který produkuje šedou literaturu, ale databázi pro něj vede třetí osoba; varianta pro vysokou školu, jejíž studenti píšou kvalifikační práce, ale databázi pro ni vede třetí osoba a maximální varianta. Tamtéž.

⁷ Spolupracujícím organizacím a zájemcům nabízíme na webových stránkách projektu možnost využít SW CDS Invenio pro lokální repozitáře. Zde si můžete zdarma stáhnout a zkusit nainstalovat vlastní digitální repozitář, který pak lze napojit do centrálního rozhraní NUŠL.

⁸ Viz POLČÁK, Radim. Licensing the Use of Grey Literature under the Czech Law. Seminář ke zpřístupňování šedé literatury 2009 : 2. ročník semináře zaměřeného na problematiku uchovávání a zpřístupňování šedé literatury, 22. 10. 2009 [online]. Praha : Národní technická knihovna, 2009b. Dostupný z WWW: <http://nusl.techlib.cz/sbornik/2009/> ISSN 1803-6015. Dále též POLČÁK, 2009a.

dlouhodobé archivace a zpřístupňování osobních archivů (např. osobní archiv Ing. Arch. Jana Moučky).

Systematická tvorba partnerské sítě NUŠL začala na podzim roku 2009 a po téměř roce přibýly nové zkušenosti, podněty i otázky. Spolupracující instituce nebo autor si zvolí některou z nabízených možností spolupráce a po uzavření licenční smlouvy může zprovoznit harvesting nebo začít vkládat do digitálního repozitáře NUŠL dokumenty šedé literatury. Do speciálně vytvořeného metadatového formátu NUŠL vyplní zástupce instituce nebo autor záznamy o digitálních dokumentech šedé literatury. V těchto záznamech je umístěno pole dc:rights, což je textová informace o právech k využívání. Specifikují se zde podmínky, na základě kterých může být dílo distribuováno, reprodukováno atd. V rámci formátu NUŠL se využívá opakovatelnost tohoto pole. V prvním povinném výskytu tohoto pole je vždy uvedeno, že plný text dokumentu je chráněn autorským zákonem (viz. obr. 2).⁹

DIGITÁLNÍ REPOZITÁŘ

host :: přihlásit

Hledej Přidej Personalizace Nápověda

Hlavní stránka > Konferenční materiály > Prezentace > Record#75: Národní úložiště šedé literatury (NUŠL)

Záznam Reference Citace Diskuze Statistika Plný text

Název: Národní úložiště šedé literatury (NUŠL)
Autoři: Pejšová, Petra ; Fůrstová, Iveta
Typ: prezentace
Klíčová slova: digitální ; repozitář ; úložiště ; národní ; šedá ; literatura ; Národní ; technická ; knihovna ; projekt
Práva: Text je chráněn podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Záznam vytvořen 2010-09-07
Podobné záznamy

Plný text: CONFERENCE-75_1 - PS.GZ
Access to files: PDF

➔ Přidat do osobního košíku
➔ Exportovat jako MARC, MARCXML, NUŠL, DC,

Záznam dokumentu v Digitálním repozitáři NUŠL obr. 2

Ve druhém výskytu tohoto pole je možné uvést některou z licencí Creative Commons, podle které lze s dokumentem zacházet (viz. obr. 3).¹⁰ Ačkoliv

⁹ POLČÁK, 2009a.

¹⁰ <http://www.creativecommons.cz/zakladni-informace-o-cc/vztah-cc-k-ceske-legislativ/>

Licence Creative Commons poskytují autorovi možnost nastavit podmínky užívání díla a automaticky uzavírat s uživateli tolik licenčních smluv, kolik je uživatelů, nejsou zatím v digitálním repozitáři NUŠL příliš široce využívány.

Datový formát digitálního souboru:
Označení datového formátu digitálního souboru hlavní části zdroje (PDF, JPG, MP3, AVI). Hodnoty se zapisují podle mezinárodního autorizovaného číselníku formátů organizace IANA a jsou vybírány z rolety.

Select

*Jazyk dokumentu:
Jazyk(y) intelektuálního obsahu zdroje, obsahem je tříznakový kód jazyka (převzatý z normy ISO 639). Vybírá se z rolety.

Select

Bibliografická citace:
Stručný záznam ve formě bibliografické citace. Zapisuje se v souladu s mezinárodním standardem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Doporučujeme vyplnit v případě, že je citace uvedena v dokumentu

Další autorská práva:
Textová informace o právech k využívání. Specifikuj se podmínky, na základě kterých může být práce distribuována, reprodukována atd.; stanoví lze i dobu, po kterou dané podmínky platí a kontakt na osoby, které se o práva starají.

Select

Select

Creative Commons Uveďte autora
Creative Commons Uveďte autora-Zachovejte licenci
Creative Commons Uveďte autora-Nezasahujte do díla
Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně
Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci
Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Nezasahujte do díla

Datum nebo interval, ve kterém mohou být soubory s dílem zpřístupněny veřejnosti. Uplatněno může být úplné datum v modelu RRRR-MM-DD / RRRR-MM-DD nebo jen rok vytvoření v modelu RRRR / RRRR.

Rozsah dokumentu:
Rozsah nebo velikost práce. V případě potřeby se zapisuje přesný rozsah práce (počet stran, příloh apod.), délka trvání zvukového záznamu aj.

*Název instituce:

Možnost výběru licencí Creative Commons v metadatovém formátu NUŠL obr. 3

Nejčastější otázky partnerských institucí se týkají znění konkrétních vět a odstavců smlouvy, autorského zákona, citací zdroje, VŠKP, uzavírání licenčních smluv se studenty atd. Akademie věd ČR je významným producentem kvalitní šedé literatury v oblasti vědy a výzkumu a některé její ústavy se řadí k prvním institucím, které navázaly spolupráci s NUŠL. Mnohá pracoviště AV ČR mají v poslední době špatné zkušenosti s řádnými citacemi zdrojů. K častým otázkám patří, jak je v NUŠL zajištěno, aby uživatelé dokumenty v NUŠL řádně citovali? „...V nedávné minulosti totiž v našem oboru došlo ke zcizení nějakého textu, a proto jsou teď všichni velmi opatrní...“ píše zpracovatel dat pro NUŠL ze spolupracujícího ústavu AV ČR. Digitální dokumenty jsou v repozitáři NUŠL chráněny autorským zákonem, ten kdo by dokument řádně necitoval se dopouští plagiátorství. Otázka ochrany autorských práv k digitálním dokumentům se neustále opakuje a instituce se nemohou zbavit pocitu, že právě tohle jejich díla neochrání. Nabízíme i možnost zvolit některou z licencí Creative Commons.

Vedení instituce se v mnoha případech zabývá myšlenkou, zda bude nutné po navázání spolupráce s NUŠL uzavírat se svými zaměstnanci, kteří jsou autory zaměstnaneckých děl, licenční smlouvy. V tomto případě to není potřeba, protože o zaměstnaneckém dílu rozhoduje příslušná instituce, jenž k předmětnému dílu vlastní majetková autorská práva. Autoři, ať už

zaměstnaneckých děl nebo standardního individuálního autorského díla, se nejčastěji dotazují na možnost uložení a zpřístupnění preprintů. Preprint je z hlediska autora termín pro článek před recenzním řízením a z pohledu vydavatele je preprint obsahově konečná podoba článku s dokončeným recenzním řízením, ale bez konečného formování pro tisk.¹¹ Pojetí preprintu vydavateli je v prostředí databáze již chápáno jako postprint. Souhrnně a pro zjednodušení se pro pojmy preprint a postprint užívá termín e-print.¹² Do digitálního repozitáře NUŠL může autor vložit pouze preprint, tedy článek nebo studii, na kterou ještě neuzavřel s vydavatelem výhradní licenci.¹³

Licenční smlouva, kterou uzavírá NTK s partnerskými subjekty, obsahuje velmi důležitou větu: „Nabyvatel je oprávněn dále udělit oprávnění dle tohoto článku nevýdělečně třetím osobám.“ K této větě se obvykle váží otázka ze strany partnerských institucí: „Jaká oprávnění jsou tím myšlena? Jsou třetí osoby i právnické subjekty?“. Záměrem NUŠL není budování izolovaného řešení, ale je jím snaha doplňovat a navazovat na další systémy či projekty v České republice i v zahraničí. Jedná se zde o oprávnění k využití příslušných digitálních dokumentů k nevýdělečným účelům a jeho udělení třetí osobě znamená, že tato osoba bude s těmito dokumenty, opět nevýdělečně, moci pracovat ve své databázi. NUŠL plánuje předávání dokumentů šedé literatury z České republiky do mezinárodních databází (např. OpenSIGLE, DRIVER¹⁴, WorldWideScience.org¹⁵, atd.). Pokud by toto ustanovení v licenční smlouvě s partnerskou institucí chybělo, bylo by možné dokumenty využívat jen v rámci NUŠL, ale nikoliv je předávat dále. Výjimkou by byly pouze dokumenty, u kterých by poskytovatel označil, že je chce šířit pod licencí Creative Commons.

Z akademického prostředí jsou předními partnery pro NUŠL veřejné, státní a soukromé vysoké školy v České republice, kterým NUŠL nabízí možnost

¹¹ RYGELOVÁ, Pavla. Služba SHERPA/RoMEO – další život vědeckého článku. Zpravodaj ÚVT MU [online]. 2009. roč. 20, č. 2, s. 12 – 17 [cit. 2010-04-29]. Dostupné z [www: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/clanky_tisk/630.pdf>](http://www.ics.muni.cz/bulletin/clanky_tisk/630.pdf) ISSN 1212-0901.

¹² Tamtéž. K tomu viz HARNAD, Stevan. Eprints. Electronic preprints and postprints. In DRAKE, Miriam A. (ed.). Encyclopedia of library and information science [online]. New York: Marcel Dekker, c2003. [cit. 2010-06-02]. Dostupné z [www : <http://www.ecs.soton.ac.uk/~harnad/Temp/eprints.htm>](http://www.ecs.soton.ac.uk/~harnad/Temp/eprints.htm)

¹³ Výhradní nebo také exkluzivní licence je podle autorského zákona taková licenční smlouva, podle které autor nesmí poskytnout licenci třetí osobě a je povinen, není-li sjednáno jinak, se i sám zdržet výkonu práva užít dílo způsobem, ke kterému licenci udělil.

¹⁴ *Digital Repository Infrastructure Vision for European Research* je nadstavbou nad zapojenými evropskými institucionálními repozitáři typu „open access“. Jedná se o vyhledávací portál, který vyhledává v článcích, disertacích, knihách, zprávách apod. z více než 200 institucionálních a obsahově zaměřených repozitářů z 23 zemí Evropy a v 25 jazycích. <http://www.driver-community.eu/>

¹⁵ <http://worldwidescience.org/>

shromažďovat a zpřístupňovat VŠKP, ale i řešení pro institucionální repozitář. Právní kvalifikace VŠKP je ve srovnání s ostatními druhy šedé literatury odlišná. Na VŠKP se vztahuje Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen autorský zákon), který toto dílo označuje za tzv. školní dílo. Vedle toho Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění některých dalších zákonů (dále jen zákon o vysokých školách) upravuje způsob zveřejnění VŠKP prostřednictvím databáze.¹⁶ Novela zákona o vysokých školách nepředepisuje způsob, jakým mají být práce zveřejněny v databázi kvalifikačních prací, ten má stanovit vnitřní předpis vysoké školy.¹⁷ Situace s volným zpřístupněním VŠKP prostřednictvím internetu však nebyla novelou plně vyjasněna. Knihovníkům vysokých škol se jeví nejvíce problematickým pojem použitý v novele „zveřejnění“ závěrečných prací, který není jasně stanoven ani v zákoně o vysokých školách, ani v autorském zákoně. Autorský zákon používá odlišný termín „sdělování díla veřejnosti“. Tento problém v prostředí knihoven vysokých škol stále trvá.

Digitální repozitář NUŠL je při řešení této problematiky pro vysoké školy jedním z možných východisek. Častým dotazem ze strany vysokých škol během navazování spolupráce je, zda musí vysoká škola pokud chce zveřejnit VŠKP prostřednictvím internetu uzavírat licenční smlouvy se studenty a jak to má činit? Odpověď na tuto otázku v současné době není úplně jasná. Ještě v roce 2009 převažoval mezi odborníky názor, že uzavření licenční smlouvy se studentem je nezbytné. V současnosti začíná převládat názor, že podle ustanovení § 47b odst. 1 zákona o vysokých školách se rozsah možností užití školních děl rozšiřuje pro VŠKP též o zákonnou licenci k jejich zahrnutí do databáze a jejich následnému zveřejnění touto formou. Další související otázka zní, jak řešit VŠKP z minulých let? Žádat zpětně autory o podpis licence, ponechat zpřístupnění jen v rámci vysoké školy nebo jiné adekvátní řešení? Ze strany studentů je otázkou zda může student v digitálním repozitáři NUŠL zveřejnit svou VŠKP? Nebo musí mít nějaký souhlas školy? Na většinu těchto otázek díky spolupráci s odborníky pomalu a postupně nacházíme odpovědi.

Autorům poskytuje digitální repozitář NUŠL vhodné místo pro dlouhodobou archivaci a zpřístupňování osobního archivu. V současné době spolupracujeme s Ing. Arch. Janem Moučkou¹⁸ ohledně možnosti uložení

¹⁶ POLČÁK, 2009a, s. 30 - 31.

¹⁷ Viz. Zákon č. 552/2005 Sb. vkladající do zákona o vysokých školách § 47 b)

¹⁸ Ing.arch. Jan Moučka v letech 1950-1955 vystudoval Fakultu architektury ČVUT, kde později úspěšně složil i aspiranturu. Působil v Pražském projektovém ústavu a ve Výzkumném ústavu výstavby a architektury. Po roce 1975 působil postupně v praxi výstavby Prahy, v Institutu průmyslového designu a v Ústavu dějin umění ČSAV - kabinetu architektury. Své zkušenosti sbíral i v cizině, na stáži v Cambridge a především v Alžírě, kde spolupracoval na urbanistické kooperaci Hydrokonsultu Bratislava. Sepsal řadu

elektronického archivu jeho děl v NTK. Po důkladné analýze materiálů Ing. Arch. Moučky budou uloženy vybrané dokumenty šedé literatury z jeho archivu do digitálního repozitáře NUŠL. V archivu Ing. Arch. Moučky se vyskytly nejrůznější druhy dokumentů (např. publikované či nepublikované články, zprávy, korespondence, dokumentace ze staveb, recenze, komentáře, bibliografie, atd.), u nichž bylo třeba zjistit možnosti zpřístupnění. Neméně otázek vyvolává fakt, že většina dokumentů vznikla ve spolupráci s dalšími autory.

S Ing. Arch. Moučkou bude uzavřena licenční smlouva, tedy nový typ smlouvy mezi NTK a samotným autorem díla. Vystala otázka zda by mělo být v licenční smlouvě uvedeno, že dokumenty obsahují řádné citace, a zda Ing. Arch. Moučka potřebuje ke zveřejnění dokumentů souhlas spoluautorů? S největší pravděpodobností ustanovení o řádně citovaných zdrojích rozhodně ničemu neuškodí. Z právního pohledu k tomu bylo doporučeno začlenit do smlouvy ustanovení zavazující Ing. Arch. Moučku k náhradě jakékoli škody, která by NTK vznikla v souvislosti s uplatněním práv třetích subjektů vůči dílům, která pan architekt označil za svoje vlastní. V každém případě Ing. Arch. Moučka potřebuje souhlas ostatních autorů i v případě, že je hlavním autorem díla. Neodůvodněný odpor jednotlivého spoluautora lze ovšem překonat ve smyslu § 8 odst. 4 AutZ. Pokud jsou v textu použity obrázky nebo výkresy, jejichž autorem není Ing. Arch. Moučka, musí být také citován zdroj a dále je třeba ověřit, zda se nejedná o cizí autorské dílo, jehož užití pro zamýšlený účel by mohlo být v rozporu s dohodou uzavřenou mezi panem architektem a autorem díla.¹⁹

Při řešení projektu NUŠL se setkáváme na jednom místě s právní problematikou šedé literatury a současně s právními aspekty zpřístupňování digitálních dokumentů. Členové projektového týmu spolupracují při řešení všech právních otázek s fundovanými právními poradci. Tento příspěvek si primárně klade za cíl poukázat na některé právní otázky týkající se shromažďování, dlouhodobé archivace a zpřístupňování elektronických dokumentů šedé literatury v digitálním repozitáři NUŠL z pohledu nikoliv právníka, ale řešitele týmu bez příslušné právní kvalifikace. Konzultace právních otázek a pomoc odborníka jsou v tomto případě klíčem k tomu, aby nedošlo k žádným závažným pochybením. Šedá literatura je chráněna autorským právem stejně jako tradičně publikovaná literatura a elektronické zdroje stejně jako tištěné, přesto je třeba neustále zjišťovat, která cesta je

odborných publikací, včetně publikování v českých a zahraničních odborných časopisech (mj. Environment and Planning, Architektúra a Urbanizmus SAV atd.). Činný zůstal i po odchodu do důchodu (např. příprava výstavby hotelu Four Seasons v Praze) a platí za velkého odborníka v oblasti urbanismu a územního plánování.

¹⁹ POLČÁK, Radim - VYČÍTALOVÁ, Hana. Typy dokumentů a autorství v osobním archivu Ing.arch. Jana Moučky. NTK, 2010. (doc. Součástí dokumentace k archivu Ing.arch. Jana moučky, uloženo v NTK).

v daném případě ta správná a vede k cíli, jímž je vybudování spolehlivého a důvěryhodného digitálního repozitáře NUŠL.

Literatura:

HARNAD, Stevan. Eprints. Electronic preprints and postprints. In DRAKE, Miriam A. (ed.). Encyclopedia of library and information science [online]. New York: Marcel Dekker, c2003. [cit. 2010-06-02]. Dostupné z www : <<http://www.ecs.soton.ac.uk/~harnad/Temp/eprints.htm>>

POLČÁK, Radim. Digitální zpracování tzv. šedé literatury pro Národní úložiště šedé literatury [online]. 2009. [cit. 2010-09-02]. Dostupné z www: <http://nusl.techlib.cz/index.php/Právní_expertiza>.

POLČÁK, Radim. Licensing the Use of Grey Literature under the Czech Law. Seminář ke zpřístupňování šedé literatury 2009 : 2. ročník semináře zaměřeného na problematiku uchovávání a zpřístupňování šedé literatury, 22. 10. 2009 [online]. Praha : Národní technická knihovna, 2009. Dostupný z WWW: <http://nusl.techlib.cz/sbornik/2009/> ISSN 1803-6015.

POLČÁK, Radim - VYČÍTALOVÁ, Hana. Typy dokumentů a autorství v osobním archivu Ing.arch. Jana Moučky. NTK, 2010. (doc. Součástí dokumentace k archivu Ing.arch. Jana moučky, uloženo v NTK).

RYGELOVÁ, Pavla. Služba SHERPA/RoMEO – další život vědeckého článku. Zpravodaj ÚVT MU [online]. 2009. roč. 20, č. 2, s. 12 – 17 [cit. 2010-04-29]. Dostupné z www: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/clanky_tisk/630.pdf> ISSN 1212-0901.

Zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách a o změně a doplnění některých dalších zákonů (o vysokých školách).

Zákon č. 121/200 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn.

Creative commons Česká republika. [online]. c2010. [cit. 2010-09-07]. Dostupné z www: <http://creativecommons.cz>

DRIVER [online]. Digital Repository Infrastructure Vision for Eutopean Research. [cit. 2010-09-08]. Dostupné z www: <http://www.driver-community.eu/>

GreyNet International [online]. [cit. 2010-09-08]. Dostupné z www: <http://www.greynet.org/index.html>

INIST-CNRS [online]. [cit. 2010-08-09]. Dostupné z www: <http://international.inist.fr/>

Národní úložiště šedé literatury [online] [cit. 2010-09-08]. Dostupné z: www: <http://nusl.techlib.cz>

OpenSIGLE [online]. INIST. [cit. 2010-09-08]. Dostupné z www : <http://opensigle.inist.fr>

World wide science [online]. [cit. 2010-04-22]. World wide science alianse. Aktualizováno 10. 6. 2010. [cit. 2010-09-07]. Dostupné z www: <http://worldwidescience.org/>

Kontakt – email

iveta.furstova@techlib.cz